

**TBMM' nin 21. Dönem 3. Yasama Yılı
Dolayısıyla Cumhurbaşkanı
Sayın Ahmet Necdet Sezer
Tarafından 1 Ekim 2000 Tarihinde
Yapılan Konuşmadaki <<Ekonominin
Genel Seyrine İlişkin>> Bazı Notlar^(*)**

Dr. Serdar ŞAHİNKAYA

(..)

<Türkiye'nin kimi sorunlarının temelinde kurallara uymamak ve kurumsallaşamamak yatmaktadır. Kuralların yönetilenler için olduğu, yönetenlerin kurallara uymama özgürlüğünün bulunduğu anlayışı birçok sorunun kaynağıdır. Sonuçta demokratik yaşam, kurallara uymama özgürlüğü kazanma yarışına dönüşmektedir. Yolsuzluklardan kayırmacılığa, trafik sorunundan organize suç olgusuna birçok aksaklığın arkasındaki temel nedenlerden biri budur. O nedenle, yönetim sorumluluğu üstlenenlerin öncelikle kurallara uyma ve uyulmasını gözetme konusundaki duyarlılığı büyük önem taşımaktadır.>

(..)

<Terörün etkileri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde, eskiden beri diğer bölgelerle var olan gelişmişlik farklılıklarına ek olarak, yoğun bir yıkıma yol açmış ve bu bölgelerimizdeki ekonomik ve toplumsal geri kalmışlık bir ölçüde teröre altyapı oluşturan önemli bir etken olmuştur. Bugün terörle savaşında sağlanan başarı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizin yurdun diğer bölgeleriyle her alanda bütünleşmesinin sağlanması amacıyla gerçekçi ve uygulanabilir yeniden imar ve onarım önlemlerinin harekete geçirilmesi için elverişli bir ortam yaratmış bulunmaktadır.>

(*) Derlemede kullanılan metin <http://www.cankaya.gov.tr>'den alınmıştır. Vurgular bana aittir. Alıntılarının sırası konuşma metni paralelindedir.

dır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti kamu yönetimi, ekonomi, sağlık, eğitim, kültür ve toplumla ilişkiler alanlarında bir dizi önlem içeren bir Eylem Planını bölgede uygulamaya koymuştur. Bunun yanısıra, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı da bölgenin kalkındırılması için önemli hükümler içermektedir. **Söz konusu önlemlerin, yeterli kaynak sağlanarak ivedilikle ve başarılı bir biçimde uygulanmasını Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği yönünden yaşamsal önemde görmekteyim>.**

(..)

<Küreselleşen dünyanın ortak sorunlarından biri olan yolsuzluk, ortaya çıktığından bu yana kamu kesimini ilgilendiren bir olgu olarak ele alınmakta, toplumsal düzeni ve kamu kaynaklarını aşırı derecede yıpratıcı bir toplumsal hastalık olarak kabul edilmektedir. Her ülkenin içinde bulunduğu koşullara göre farklılıklar gösteren yolsuzluk olayı, ülkemizde, üzerinde özenle durulması gereken bir boyut kazanmıştır.

Günümüzün küreselleşen dünyasında ülkelerdeki yolsuzlukların uluslararası bağlantıları olabilmekte ve ortaya çıkan olumsuzluklar gelişmiş-az gelişmiş ayrımı yapmaksızın tüm ülkeleri etkilemektedir>.

(..)

Türkiye'de yolsuzluğun sosyo-ekonomik nedenleri; hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, eğitim eksikliği, çalışanlar arasındaki ücret uçurumu ve yetersizliği, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve bütün bunların neden olduğu toplumdaki etiksel çöküntü biçiminde sıralanabilir.

Toplumun etik ve hukuksal kurallarını ihlal eden yolsuzluk yanında, **dar bir çevreye büyük çıkarlar sağlanmasına olanak veren, kamu kaynaklarını belirli çevrelerin çıkarına dönüştüren, kıt kaynakların kamu yararına eşitlik ve adalet ilkelerine uygun, akılcı kullanımına engel olan tüm siyasal ve yönetsel yozlaşmaları da yolsuzluk kapsamında ele alıp değerlendirmek zorunlu duruma gelmiştir.**

(..)

<Kuşkusuz rüşvetle savaşım büyük önem taşımaktadır. Ancak, bu savaşım, bizi rüşvet olaylarının çok üzerinde büyük kaynakların yitirilmesine neden olan siyasal, yönetsel ve ekonomik yolsuzluklarla savaşım amacından uzaklaştırmamalıdır.

Yolsuzluğun olumsuz etkileri, önce demokrasinin temelini oluşturan hukuk devleti ilkesi alanında görülür; hukuka bağlılık ve güven yok olur>.

(..)

<Kamuda çalışanların ücret rejimi de yolsuzluğun bir başka nedenidir. "Eşit işe eşit ücret" ilkesiyle düzenlenen personel rejimi, aradan geçen 30 yılı aşkın zaman içinde bozulmuş, bürokratik kademeler ve sınıflar arasında uçurumlar oluşmuştur>.

(..)

<Yolsuzlukların önlenmesinde, Devletin, gereklilik, verimlilik, tutarlılık ve etkinlik ilkelerine göre yapılandırılması, kamu personel rejiminin iyileştirilmesi, kamu hizmetinin aksatılmadan yürütülüp bu hizmetlere hız kazandırılması, kamu yönetiminin nitelikli hizmet sunacak biçimde saydamlaştırılması, yönetim üzerindeki siyasal baskıların azaltılması önemli rol oynayacaktır.

Yolsuzlukların önlenmesinde denetim, kuşkusuz önemli bir etmendir. Tüm kamu birimleri ile işlemlerinin geleneksel düzenlilik denetimi yanında iç denetim ve verimlilik denetimleri ile uygulama ve karar alma süreçlerinde denetlenmesi olanaklarının artırılması, yolsuzlukların en alt düzeye indirilmesinde yardımcı olacaktır. Ayrıca, kamu ihaleleri, dış ticaret, kamu borçlanmaları, bankacılık, sermaye piyasaları, yatırım teşvikleri, özelleştirme gibi yüksek yolsuzluk riski taşıyan alanlarda saydamlığın sağlanması, yolsuzlukların ortadan kaldırılmasında etkin olacaktır.

Yolsuzluğu önlemenin bir yolu da, yönetsel işlem, düzenleme ve kararların yasalara uygunluğunun sağlanmasıdır. Ancak, yasalara uygunluğun her zaman tek başına yolsuzluğu önlemeye yetmediği de bir gerçektir. Uygulayıcıların niyetleri, bu yönden, en az yasaya uygunluk kadar önemli ve etkindir.

Yolsuzlukla savaşımında alınması gereken önlemler, hazine birliği ilkesinin benimsendiği, bütçenin samimiyet ve denklik ilkelerine uygun hazırlanabildiği, ekonomik ve sosyal gelişmeleri olumlu etkileyecek bir gelir-gider yapısına kavuşturulabildiği ve özellikle bütçe, fon, döner sermaye ve vakıf dağılımlığının giderilebildiği ölçüde başarılı olacaktır>.

(..)

<Ülkemizin demografik gelişiminde Cumhuriyet'in ilanından günümüze kadar önemli dalgalanmalar olmuştur. **Cumhuriyet'in kuruluşundan 1960'lı yıllara kadar, çağdaş ilkeleri gerçekleştirecek yeni insanın yetiştirilmesi için nüfus artırıcı politikalar uygulanmıştır. Bu dönemde, farklı dünya anlayışı ve ufku olan insanı yetiştirme çabasındaki eğitim kurumlarının amacı, "Cumhuriyet, ulus, çağdaşlaşma" üçlüsünü gerçekleştirmek olmuştur>.**

(..)

<**Hızlı nüfus artışı ekonomiye büyük sorunlar yüklemektedir. Gelir dağılımının bozulmasında, işsizlikte, kalkınmanın gerçekleştirilemeyişinde, sağlıksız kentleşmede, eğitim ve sağlık sorunlarının büyümesinde aşırı nüfus artışı önemli etmendir; toplumun sosyal ve kültürel gelişimini etkilemektedir.**

Nüfus artışının olumsuz bir etkisi, gelir dağılımındaki dengesizliği artırmasında görülür. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1994 yılına ilişkin son istatistiklerine göre, Türkiye genelinde yüzde yirmilik bölümlerden en altta yer alan grupta ulusal gelirden alınan pay yüzde 4.9, alt orta grupta yüzde 8.6, orta grupta yüzde 12.6, üst orta grupta yüzde 19 ve üst grupta yüzde 54.9'dur. Gruplar arasındaki uçurumun yorumu gerektirmeyecek kadar açık olması, gelir dağılımındaki dengesizliği ve adaletsizliği tüm açıklığıyla gözler önüne sermektedir>.

(..)

<**Nüfus artış hızının yüksek olması sağlıksız bir kentleşmenin de temel nedenidir. Nüfus artışı özellikle kırsal alanda daha yoğun biçimde yaşanmaktadır. Kırsal alandaki bu yoğun artış, ekonomik nedenlerle ve özellikle 1980'lerden sonra güvenlik nedeniyle kentlere doğru hareketlenmiştir. Kentlerde yaşayanlar 1935'te nüfusun yüzde 23.5'ünü oluştururken, 1997'de bu oran yüzde 65'e yükselmiştir. Sağlıksız kentleşme, ekonomik ve sosyal birçok sorunu birlikte getirmektedir. Kent yerleşmelerinde yaşayan insanların farklı kültürel nitelikleri ve yaşam biçimleri ikili toplum yapısının oluşmasına neden olmuştur>.**

(..)

<**Devletin etkinliğinin artırılmasında önemli bir ögenin devlet memurlarının özlük haklarına ilişkin bir devlet personel reformunun ivedilikle gerçekleştirilmesi olduğunda kuşku bulunmamaktadır.**

Kamuda, norm kadrolara ve nesnel ölçütlere dayalı, gerekli nicelik ve nitelikte personel çalıştırmaya yönelik bir işe alma politikasının izlenmesi, atamalarda mesleki bilgi ve liyakatın esas alınması, çok sayıda ödeme kalemini içeren mevcut karmaşık ücret sistemi yerine, eşit işe eşit ücret ilkesine dayalı bir sisteme geçilerek ücret dengesizliğinin giderilmesi, sendikal hakların geliştirilmesi sağlanmalıdır>.

(..)

<Yaşadığımız dünya, özellikle 1980'li yıllardan itibaren çok hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Önce ticaret daha sonra sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ile başlayan bu değişim süreci, bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki başdöndürücü gelişmelerle büyük bir ivme kazanmıştır>.

(..)

<İnsan ve bilgi.. Bu iki ögeyi bir araya getirebilen ekonomiler kalkınma yarışında diğerlerine göre daha avantajlı duruma geleceklerdir. Bir yandan insanın siyasal, hukuksal ve sosyal alanda birey olarak önemi, diğer yandan da iyi eğitilmiş, bilgi teknolojilerini kullanabilen, üretkenliği yüksek, nitelikli işgücü olarak insan ögesinin kalkınma sürecindeki rolü artmaktadır. O halde bu iki ögeye ağırlık veren kalkınma stratejileri 21. yüzyılda başarılı olacaktır>.

(..)

<Bununla birlikte, küreselleşmenin en belirgin özelliği, gelişmiş ülkelerin daha hızla gelişmesine karşılık, geri kalmış ülkelerin daha da geri kalması, dünyanın varıl ve yoksul kesimleri arasındaki uçurumun giderek genişlemesidir.

Ülkeler, küreselleşmenin olumlu yanlarından daha çok yararlanmak, olumsuz etkilerini de en aza indirmek için, bir yandan ulusal politikalar oluşturmaya çalışırken bir yandan da, son Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun kanıtladığı gibi, uluslararası düzlemde ortak çözüm arayışına girmektedirler>.

(..)

<Küreselleşme, devletler ve uluslar için yeni sorunlar yaratmıştır. Ancak, aynı zamanda yeni olanakların, fırsatların ortaya çıkmasını da sağla-

mıştır. Bugün önemli olan, küreselleşmenin herkes için yararlı sonuçlar doğurmasını, bu süreçten herkesin yararlanmasını sağlamaktır>.

(..)

<Dünya gündeminin son yirmi yıllık bölümünü işgal eden küreselleşme olgusu, dünya ülkelerinin siyasal ve ekonomik bütünleşmesini amaçlayan yeni bir dünya düzenini anlatmaktadır. Kuşkusuz, gelişen dünya düzeninin dışında kalınması doğru görülmez. Ancak, ulusal egemenlik ve ulus devlet niteliklerinden ödün verilmeden dünya uluslar topluluğunun eşit haklara sahip onurlu bir üyesi gibi davranılması, anayasal düzenin gereğidir>.

(..)

<Küreselleşme ve buna bağlı uluslararası örgütlenmeler, bağımsızlıkta aşınma ya da ulusal egemenliği zedeleme anlamında alınamaz. Bu kavramlar, ülkelerin ortak insanlık ideali doğrultusunda birbirlerine KARŞILIKLI olarak AYNI ÖLÇÜDE gösterdikleri özveri ve anlayış sonucu gerçekleştirilen olguları, varılan uluslararası boyutu anlatır. Bu nedenle, devletlerarası ilişkiler ve işbirlikleri, bağımsızlığın ortadan kaldırılması ve ulusal egemenlikten vazgeçilmesi anlamına gelmemektedir.

Ulusal egemenliğin geçerli olabilmesi ve bağımsızlıktan söz edilebilmesi için önemli olan nokta, dış ilişkileri düzenlerken, devletin karar verme yetkisini elden çıkarmayacak dengeyi koruyabilmektir.

Devletin geleceği üzerinde doğrudan etkisi olan yaşamsal önemdeki kararlarda, yabancıların karışmasını önleyici kuralların getirilmesi, bağımsızlığın korunması yönünden zorunludur>.

(..)

<Türkiye, küreselleşmenin olası zararlarını en aza indirmeyi, buna karşılık yararlarını arttırmayı içeren ulusal bir politika izlemelidir>.

(..)

<Bugün, kişi başına gelirimiz 3000 Doların altındadır; yüksek oranda işsizlik, gelir dağılımında aşırı dengesizlik, bölgelerarası gelişmişlik farkının daha da artması, tasarruf ve yatırım yetersizliği yaşanmaktadır. Üretim ve hizmet sektörlerinin uluslararası pazarlarda rekabet edebilecek et-

kinlik ve verimlilik düzeyini yakalama çabaları sınırlı kalmaktadır. Teknolojik yeterliliğimizi güçlendirme yönünde yeterli atılımlar yapılamamıştır. İç ve dış borç yükü ağırdır. Yıllardır yaşanan yüksek oranlı enflasyondan kurtulmanın kolay olmayacağı anlaşılmaktadır. **Sağlıklı bir gelir-gider yapısına kavuşturulamayan devlet bütçesi, başta eğitim, adalet, sağlık ve ulaştırma olmak üzere en temel kamu hizmetlerinin toplumun gereksinimleri ölçüsünde karşılanmasına olanak vermemekte, yetersiz kalmaktadır>.**

(..)

<Son yıllarda kalkınma ve gelişme kavramları yeni boyutlar kazanmıştır. Daha önce genellikle ulusal gelir, kişi başına düşen ulusal gelir gibi ölçütlerle açıklanan kalkınmışlık kavramı artık insan ögesine daha fazla ağırlık verilerek tanımlanmaya çalışılmakta ve bu bağlamda "yaşam kalitesi" kavramı önem kazanmaktadır. Toplumu oluşturan insanların yararlandığı eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi hizmetlerin ve temiz içmesuyu, kanalizasyon, konut, içinde yaşanan çevre gibi çeşitli altyapı hizmetlerinin nitelik ve nicelikleri ve bu hizmetlerden toplumun yararlanabilme derecesi gibi göstergeler, ulusal gelir düzeyi ile birlikte yaşam kalitesini belirleyen temel öğeler olmaktadır>.

(..)

<Ülke ekonomisi, 1998'in ikinci yarısından başlayarak bir küçülme süreci yaşamış; toplam ulusal üretim, (Gayri Safi Milli Hasıla-GSMH) 1999'da, bir önceki yıla göre, yüzde 6,4 oranında azalmıştır. Bir başka anlatımla ekonomi, ulusal gelir hesaplarının düzenli tutulduğu yılların en ağır üretim ve gelir düşüşüne tanıklık etmiş;>.

(..)

<Ekonomik büyümenin sektörel durumu ile sektörlerin çalışan sayılarının karşılaştırılması, çok kabaca da olsa gelir dağılımını gösterir. 1999 ve 2000 yılları verileri incelendiğinde toplam işgücünün yüzde 60 dolayındaki bir bölümünü oluşturan tarım, sanayii ve inşaat çalışanlarının ekonominin büyümesinden diğer sektörlerle göre daha az pay aldıkları gözlenmektedir. Sonuç olarak, ekonominin gerçek üretici denilen tarım, sanayi ve inşaat sektörlerinin gelir artışının yavaşlığı, son bir yıl boyunca gelir bölüşü-

münün bu sektörlerde çalışanların zararına olarak değiştiğini kanıtlamaktadır, denilebilir.

Gelir dağılımının üretici sektörlerin zararına bozulduğunun bir başka göstergesi, tarım üreticilerinin durumudur. Son bir yıl boyunca, çiftçilerin sattığı ürünlerin fiyatı, enflasyon oranının yüzde 20-25 altında kalmaktadır. **Çiftçilerin geliri enflasyona yenik düşmektedir.** Çiftçilerin satın aldığı akaryakıt, gübre gibi kimi girdilerin fiyat artışı da ortalama enflasyonun çok üzerindedir. Ek olarak **bir çok ürünün satışında, ürün bedelleri zamanında ödenememekte, çiftçiler geç ödeme nedeniyle ayrıca kayba uğramaktadır.**

Özetle, ekonominin büyümesi çok olumlu olmakla birlikte, bu büyümenin üretim sektörleri açısından sağlıklı olmasına ve gelir dağılımının giderek bozulmasına yol açmamasına özen gösterilmesi önem taşımaktadır.

Ekonominin tarım, sanayi gibi üretim sektörlerinin toplam sabit sermaye yatırımlarından aldığı pay son yıllarda azalma eğilimi göstermektedir. Geleneksel olarak kamu yatırımlarından yüzde 10'un üzerinde pay alan tarım sektörünün bu payı 1998-99'da yüzde 8'lere düşmüştür. **Kamu kesimi imalat sanayiinden el çekmekte; ancak, bu boşluk özel sektör tarafından doldurulamamaktadır.** Özel sektörün toplam yatırımları içinde imalat sektörünün payı, 1996'da yüzde 26,2; 1997'de yüzde 22,9'dan son iki yıl, yüzde 20'lere düşmüştür. Kısaca, ekonominin üretim sektörlerinin yatırım payı azalmaktadır. Gerçekte son iki yıl boyunca, özel sektörün toplam yatırımları, sabit fiyatlarla azalmaktadır. Azalma, oranı bir önceki yıla göre, 1998'de yüzde (-) 3,8; 1999'da da (-) 11,6'dır. Aynı yıllarda kamu yatırımları yüzde 4-5 dolayında da olsa artmıştır>.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, ekonomide istihdam edilenlerin toplamı, 1999 Nisanı'nda 21 milyon 590 binden 2000 yılının ilk üç aylık döneminde 19 milyon 6 bine düşmüştür. **Verilerin kanıtladığı acı gerçek, son bir yılda, 2 milyon 584 bin kişinin daha işsiz kaldığıdır.** İşgücüne katılma oranına ilişkin varsayımlar bir yana, işsizlik oranı artmış, 7,9'dan 8,3'e yükselmiştir; eksik istihdam ile birlikte bu oran yüzde 17,4'ü bulmaktadır.

Burada bir noktanın altı önemle çizilmelidir: Ülkemizde lise ve yüksek okul bitiren, yani eğitilmiş gençler arasında işsizlik oranı ülke ortalamasının

çok üzerindedir. Gerçekten de 2000 yılı verileriyle eğitimli gençler arasında işsizlik oranı yüzde 23,7'dir; eksik istihdamla birlikte bu oran yüzde 31,6'ya yükselmektedir. Ülke ekonomisi, geçerli ücretten iş isteyen her üç eğitilmiş gençten birini işsiz bırakmaktadır>

(..)

<Ekonominin temeli üretimdir. Üretmeyen, üretimini artıramayan ülke ekonomik yönden kalkınamaz. Toplumun ulaştığı ekonomik kalkınma düzeyi ile demokrasi ve hukuk devleti ilişkisini gözardı edemeyiz>

(..)

<Üretmeyen veya üretimini artırmayan kişi veya ulus yoksulluktan kurtulamaz>.

(..)

<Fiyat istatistikleri, enflasyonu düşürme amacına ulaşılması için daha çok çaba gösterilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Ancak, enflasyonla savaşımın yükünün, toplumun değişik kesimlerinin üzerine, bunların ekonomik gücüne göre dengeli dağıtılmasına özen gösterilmelidir. Dar ve sabit gelirliiler üzerindeki enflasyon baskısının azaltılması yerinde olacaktır.

Ekonominin istikrara kavuşması amacıyla bundan sonra alınacak önlemlerin değişik kesimleri arasında sağlanacak bir toplumsal uzlaşmaya dayandırılması yerinde olacaktır. Böyle bir toplumsal uzlaşma, yalnız programın başarısı için değil, toplumsal gönencin güçlendirilmesi yönünden de yararlı olacaktır.

Uzun erimde başarılı olacak bir kalkınma stratejisi toplumun tüm kesimleri tarafından üzerinde ana hatlarıyla uzlaşmış, benimsenmiş bir strateji olmak zorundadır>.

(..)

<Dış ticaret açığının giderek büyümesi ekonominin önündeki önemli güçlüklerden biridir>.

(..)

<Türkiye'nin vergi yapısı, vergilemenin temel ilkelerinden uzaktır. Vergiler, az gelirliden az, çok gelirliden çok oranda alınmalı; ekonomik etkinlikleri özendirmeli; etkin ve verimli olmalıdır.

Varlıklı ile yoksulu ayırmayan bu nedenle de vergilerin en adaletsiz türü olan dolaylı vergilerin, toplam vergiler içindeki payı yüzde 60'lardadır. Öncelikle, bu durumun düzeltilmesi yerinde olacaktır.

Diğer olumlu vanları yanında, kayıt dışı ekonomik faaliyetleri kayıt altına alacak olan 1998'de çıkarılan Vergi Yasası'nın tümüyle uygulanmasından vazgeçilmesinin, vergi adaletsizliğini daha da ağırlastıracağı söylenebilir.

Vergi yükünün, toplumun değişik kesimleri üzerinde, onların gelirine göre dengeli dağıldığı da söylenemez. Ücretli ve maaşlıların, toplam ulusal gelirden aldıkları pay, en son verilerle yüzde 25-30'lar düzeyindedir; buna karşılık bu kesimin vergi yükü toplam vergilerin yüzde 60'ı dolayındadır. **Bu dengesizliğin giderilmesi gerekir>.**

(..)

<Ülkemizde vergi yükü, bir başka anlatımla toplam ulusal gelirden vergi olarak alınan pay, Avrupa Birliği ülkelerine göre çok azdır; ortalama olarak onların yarısı dolayındadır. Bu durum, öncelikle bütçe açıklarına ve devletin ağır koşullarda borçlanmasına neden olmaktadır. Bütçe gelirlerinin yetersizliği, sonuçta, kamu hizmetlerine yansımakta, adalet, eğitim ve sağlık gibi temel kamu hizmetlerine dahi bütçeden yeterli kaynak ayrılmamaktadır>.

(..)

< 2001 Bütçesi'nin geçen yılın düzeyinde tutulması, kamu hizmetlerinin, gerçek anlamda ya da reel olarak, enflasyon oranında daralması demektir. Enflasyonla savaşım gerekçesiyle de olsa, bütçe sınırlamasının, en azından adalet, sağlık ve eğitim gibi temel kamu hizmetlerinde uygulanmaması yerinde olacaktır>.

(..)

<Türkiye, özelleştirme konusunda çok daha açık bir tutum sergilemelidir. Onbeş yıl boyunca uygulanmakta olan özelleştirmenin, yasal ve kurumsal düzenlemelerinde önemli eksikler ve yetersizlikler vardır.

Kamu yararı, ülkenin uzun dönemli gelişmesi kimi stratejik üretim ve hizmet birimlerinin kamu işletmesi olarak kalmasını gerektirebilir. Bölgesel gelişme için gerekli girişimlerin de kamu işletmesi olarak kalmasında yarar olabilir. Ancak, eldeki kamu işletmelerinin ekonominin kurallarına göre ve özerk yönetilmeleri, etkin ve verimli çalışmalarının sağlanması gerekir.

Özelleştirme gelirlerinin, bütçe açıklarının kapatılması ya da devlet borçlarının ödenmesi amacıyla kullanılmasından kaçınılması uygun olur. **Özelleştirme gelirleri, yeni yatırımlara dönüştürülmelidir. Ülkenin, bilim ve teknoloji yeterliliğinin güçlendirilmesi, bölgesel gelişme, ulaşım ve iletişim altyapısıyla, eğitim ve sağlık gibi insana yönelik yatırımlara öncelik verilmesi düşünülmelidir>.**

(..)

<Küreselleşme karşısında, özellikle gelişmiş ülkeler, kendi çıkarlarını korumak amacıyla, ulusal yenilik politikaları izlemektedir. Devletin ekonomideki yeri, yıllık ulusal gelirden bütçeye ayrılan pay azalmamakta, giderek, bilim, teknoloji ve eğitim alt yapısını güçlendirecek yönde artırılmaktadır.

Yapılan araştırmalar, gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş ülkelere yetişmesinin ya da onları yakalamasının, öyle kendiliğinden, yalnızca piyasa koşullarına dayalı olarak gerçekleşmeyeceğini kanıtlamaktadır. Ülkeler bu amaçla, ulusal yenilik programları geliştirmekte; bilinçli bir kalkınma yaklaşımı sergilemektedir. Bu süreçte, devlete de yeni görevler düşmekte, Devletin gelişmeci özelliği yeni bir düzleme taşınmaktadır.

Bilim, teknoloji ve yenilik yeterliliğinin güçlenmesi için yerli araştırma ve geliştirmeye önem verilmesi, en ileri teknolojilerin alınması ve özümsemesiyle birlikte bunlara yerli katkı payının da sürekli olarak yükseltilmesi, bunun gerektirdiği kurumlaşmanın sağlanması, özel-kamu ayrımı yapmadan tüm ulusal üretim güçlerinin, bilim insanlarının, mühendis ve teknisyenlerin, işçilerin ve öbür iş ve meslek sahiplerinin bu amaçla işbirliği yapmaları gereklidir>.

(..)

< Önemli olan Cumhuriyet'in o topyekün gelişme, ilerleme ve çağdaşlaşma anlayışını yeniden ve günün koşullarına uygun olarak yaşama geçirme becerisini göstermektir>.

(..)

<Türkiye'nin ekonomik alanda önündeki öncelikli ereği yatırımları, üretimi, ihracatı ve dolayısıyla ulusal geliri artırmak olmalıdır. Bunu sağlayacak politikalar uygulanmalı, özendirici önlemler alınmalıdır.

Ulusal gelirin bireysel ve bölgesel olarak daha adil paylaşımı da üzerinde özenle durulması gereken bir diğer önemli konudur. Gelir dağılımının bozulmasının toplumsal uyum ve istikrarı olumsuz etkilediği, toplumsal kimi patlamanın kaynağı olduğu unutulmamalıdır.

Ulusal gelirin dağılımını dengelemede vergiler önemli bir araçtır. Vergi toplama düzeneklerinin Batılı toplumlardaki gibi etkin kılınmasına gereksinim bulunmaktadır>.

(..)

<Türk ekonomisinde tarımın önemli ve ayrıcalıklı bir yeri bulunduğunu bilmekteyiz. Ayrıca, toplam istihdamın yarısına yakın bir bölümü tarım kesimindedir. Bu kesimde gelirlerin düşük olduğu da bir gerçektir. Tarım politikasının belirlenmesinde Avrupa Birliği kıstaslarını gözönünde bulundururken, ekonomimizde önemli bir konuma sahip bu kesimin gereksinmelerini de gözeterek uzun dönemli bir bakış yönüne sahip olmamızda yarar bulunmaktadır>.

(..)

<Dileğim, giderek bu bölgelerarası gelişmişlik düzeyi farklılığının ortadan kaldırılmasını sağlayacak önlemlerin kararlılıkla uygulanmasıdır>.

(..)

< Ülkemizde kişi başına enerji tüketimi, dünya ortalamasının altındadır. Ancak, bütün olumsuzluklarına karşın, içinde yaşadığımız dönemin, enerji sistemimizin daha sağlam temellere oturtulabilmesi için bizlere önemli bir fırsat sağlayabileceğini de düşünmekteyim.

En dinamik sektörlerimizden olan enerji sektörü, Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde öncülük görevini üstlenebilecek bir düzeydedir. Bu sektörde yeniden yapılanma çalışmaları, sürdürülebilir bir kalkınma modeli içinde sanayileşmenin tamamlanmasını ve dünya pazarlarındaki rekabet gücümüzün artırılmasını sağlayabileceği gibi diğer sektörlerle de örnek olacaktır.

(..)

<Piyasaların, devlet denetimi ve gözetimi altında haklı rekabete olanak sağlayacak biçimde özgürleştirilmesi ve saydamlaştırılmasıyla, piyasalarda istikrar ve sürekliliğin sağlanması zorunludur. Sektörün mali açıdan güçlü ve güvenli bir yapıya kavuşması, yatırım risklerinin azaltılması ve sonuç olarak tüketiciye yeterli, kaliteli, sürekli, ucuz ve temiz enerji sunulması sağlanmalıdır.

Bu dönemin, enerji özelleştirmelerinde bugüne kadar uygulamaya çalıştığımız modellerin irdelenmesi ve en uygun yöntemin belirlenmesi için de elverişli bir dönem olduğuna inanıyorum.

Geleceğin Türkiye'sinde enerjinin daha etkin ve verimli kullanılması sağlanmalı, tasarruf önlemlerine daha fazla önem verilmeli, elektrik dağıtımında ortalama yüzde 22'ler düzeyindeki kayıp ve kaçaklar Avrupa Birliği ortalaması olan yüzde 8'ler düzeyine çekilmelidir.

(..)

<Dışarıdan sağlanacak santral yakıt tasarılarıyla birlikte, yerli kaynaklarımızın daha iyi değerlendirilmesine olanak sağlayacak yasal ve yönetsel önlemler de geciktirilmeden alınmalıdır. Bu kapsamda, yerli kaynaklarımızdan petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıt üretiminin arttırılmasının, ancak arama yatırımlarına ağırlık vererek sağlanabileceği kuşkusuzdur.

Fosil yakıtların yanısıra, hidrolik, rüzgar, jeotermal ve güneş gibi doğal kaynaklarımıza, hem ucuz ve yenilenebilir olmaları, hem de çevreye zarar vermemeleri nedeniyle daha fazla önem verilmelidir. Enerji etkinliklerimizi, çevre ile doğal ve kültürel varlıklarımıza karşı yükümlülüklerimizi gözönünde bulundurarak, çevreye ve bireyin sağlığına duyarlı bir biçimde yürütmeliyiz.>

(..)

<Yeni binyıla çevre konularında duyarlılığı daha artmış bir toplum olarak girdiğimizi saptamaktan mutluluk duyuyorum. Geride bıraktığımız yüzyılda doğal çevreyi gözardı eden bir sanayileşme sürecinden geçilmiştir. Hızlı sanayileşme ve kentleşmeyle birlikte hızlı nüfus artışı, doğal denge- nin bozulması sonucunu doğurmuş, duyulmaya başlanan kaygı toplum- ları yeni arayışlara yöneltmiştir. Ekonomimizi ve toplumsal yaşamımızı olumsuz etkileyen ve doğa dengesini altüst eden uygulamaların önüne geçecek ve gelecek kuşaklara yaşanabilir bir çevre bırakmamıza yar- dımcı olacak çevreye duyarlı önlemlerin uygulamaya konmasında zo- runluluk bulunmaktadır. Öte yandan, Anadolu toprakları onbinlerce yıldır insanoğluna her türlü yaşam mutluluğu veren cennet doğası ile birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Dünyada benzeri görülmeyen bu doğal ve kültürel zenginliğin korunması, geliştirilmesi ve dünya insanına bir hazine olarak sunulması önem taşımaktadır. Bu, hem bu hazinenin sahibi olarak bizim insanlığa borcumuzdur; hem de kendi ulusal varlığı- mıza sağlayacağı katkı yönünden önem taşımaktadır>.

(..)

<Türkiye, yoksulluğun küresel düzeyde ortadan kaldırılmasının ve sürdürülebilir kalkınmanın uluslararası yardımlarla desteklenmesinin, çoktarafli ticaret sisteminin güçlendirilmesinin önemini vurgulamakta, çevre sorunları ve bulaşıcı hastalıklarla savaşımında ivedi, etkin ve akılcı önlemler alınması gereğini savunmaktadır>.

(..)

<Türkiye'nin çağdaşlaşma ereğine ulaşması için gerekli karar alma sistemi, toplumun uzun dönemli çıkarlarını koruyup gerçekleştirecek bir yapıya oturtulmalıdır. Bunun için de saydamlığa, doğru ve hızlı bilgi akışı- nın sağlanmasına, hukuksal ve kurumsal alt yapının ve reformların en etkin biçimde gerçekleştirilmesine gereksinme bulunmaktadır>.

(..)

<Ekonomik ve sosyal yapıda gerekli dönüşümlerin gerçekleştirilmesi durumunda, Türkiye'nin, önümüzdeki 20 yıllık dönemde yıllık ortalama yüzde 7 büyüme hızını gerçekleştirmesi, kişi başına gelirini Avrupa Bir- liği ülkeleri düzeyine yaklaştırması ve bu dönemde 1.9 trilyon Dolar ci- varında bir GSMH düzeyine ulaşarak dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmesi olanaklıdır>.